

Ignacy Dec

Wychowawcza funkcja Kościoła w społeczeństwie pluralistycznym : studium pastoralne", Bogusław Drożdż, Legnica 1997 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 5/1, 150-152

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jest to więc pewien rodzaj raportu o sytuacji metodologicznej współczesnych nauk o religii. Autora w książce interesuje głównie status epistemologiczny nauk o religii, tj. poznawcze możliwości, oraz status metodologiczny, tj. przedmiot, cel, metoda i struktura tychże nauk. Realizacja takiego zamierzenia sprawiła, że książka jest pełna cytatów, dokumentujących i poszerzających przypisów i not bibliograficznych.

Na zawartość książki składa się 19 jednostek tematycznych. Dziewięć pierwszych poświęcone jest ogólnej problematyce metodologicznej nauk o religii. Autor przedstawia tu następujące zagadnienia: nazewnictwo, dzieje badań nad religią, sytuacja po roku 1945, metodologiczny status nauk o religii, wielość i jedność nauk o religii, spór o przedmiot i metodę, problem definicji religii, założeniowość i obiektywność w badaniach nad religią, prawdziwość religii w świetle nauk religiológicznych. Następne dziesięć jednostek poświęca autor prezentacji poszczególnych nauk o religii: krytyki religii, teologii religii, filozofii religii, analitycznej filozofii religii łącznie z logiką i semiotyką religii, historii religii, etnologii religii z etnoreligioznawstwem, fenomenologii religii, socjologii religii, psychologii religii oraz geografii religii łącznie z ekologią religii.

Książka jest owocem przemyśleń i wykładów autora z metodologii religioznawstwa prowadzonych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Jej adresatami mogą być nie tylko ci, którzy szukają informacji o naukach religiológicznych, ale przede wszystkim metodologowie zainteresowani statusem metodologicznym tych nauk. Praca ma tę zaletę, że prezentuje zbiorcze omówienie zagadnień metodologicznych, ważnych dla wszystkich współczesnych nauk o religii. Dziś, w dobie wybiórczej, wąskiej specjalizacji w naukach religiológicznych, praca tego typu może okazać się bardzo potrzebna i usłużna. Należą się jej autorowi słowa głębokiego uznania i serdecznej wdzięczności. Książka powinna trafić nie tylko do bibliotek teologicznych w naszym kraju, ale także winna ubogacić księgozbiory prywatne miłośników teologii i nauk religiológicznych.

ks. Ignacy Dec

Ks. Bogusław D r o ż d ź, *Wychowawcza funkcja Kościoła w społeczeństwie pluralistycznym. Studium pastoralne*, Legnica 1997, ss. 198.

Od czasu Soboru Watykańskiego II coraz więcej mówi się i pisze w kręgach katolickich o misji Kościoła we współczesnym pluralistycznym świecie. Sobór wypracował nie tylko pogłębione rozumienie Kościoła, ujmowanego samego w sobie, ale określił także jego stosunek do świata. Ukazał świat jako miejsce posłannictwa Kościoła, jako adresata jego zbawczej misji, mając zarazem na względzie ogromne przemiany i przeobrażenia jakie w nim dzisiaj zachodzą.

W epoce posoborowej w literaturze teologicznej pojawiło się już stosunkowo dużo prac ukazujących główne sektory, pola, dla działania Kościoła w świecie. Wskazywano również w różnych dokumentach Kościoła jak i w publikacjach

teologicznych na sposoby oddziaływania Kościoła na dzisiejsze społeczeństwo. Jednakże to wielkie zagadnienie w wielu aspektach było i jest ciągle jeszcze nie dopracowane. Dobrze się stało, że ks. Bogusław Drożdż podjął się w sygnalizowanej tu rozprawie zaprezentowania jednej z ważnych funkcji Kościoła, jaką jest jego funkcja wychowawcza wobec pluralistycznego świata. W prezentacji swojej uwzględnił przede wszystkim nauczanie Jana Pawła II. Usystematyzowanie i scalenie nauki Papieża w tej dziedzinie jest bardzo zasadne i – z punktu widzenia teologii pastoralnej – bardzo potrzebne.

Na stronie 11 (we Wstępie) ks. Drożdż następująco określił główną problematykę i cel swojej pracy: „niniejsze studium będzie starać się uchwycić owe współzależności zachodzące między wychowawczą funkcją Kościoła a społeczeństwem pluralistycznym. Głównym celem niniejszego studium jest realizacja funkcji wychowawczej Kościoła w społeczeństwie pluralistycznym w świetle nauczania Papieża Jana Pawła II”.

Tak sformułowany problem i cel pracy autor rozwinął i zrealizował w trzech rozdziałach. W pierwszym, zatytułowanym „Społeczeństwo pluralistyczne jako fakt społeczno-kulturowy” (ss. 17-52) przedstawił dzisiejsze społeczeństwo pluralistyczne, tak jak je widzi przede wszystkim Jan Paweł II. Rozdział ten ma charakter wyraźnie opisowy, chociaż jest w nim też wiele elementów ocen i wartościowań, a także ujawniania przyczyn i skutków różnych zjawisk społecznych. Autor uwzględnia dwa wymiary społeczeństwa pluralistycznego: kulturowy i społeczny. W takiej też kolejności omawia je w pierwszych dwóch paragrafach tego rozdziału. Analizując pluralizm kulturowy, autor zwraca uwagę na definicję kultury, rolę hierarchii wartości w kulturze (w tym wartości podstawowych) oraz na relację prawdy do wolności. Natomiast w prezentacji pluralizmu społecznego charakteryzuje różnorodne podmioty życia społecznego (jednostki ludzkie, grupy i instytucje społeczne), ukazując ich wzajemne relacje (konkurencyjność i współzawodnictwo). W paragrafie trzecim tegoż rozdziału jest mowa o skutkach pluralizmu społeczno-kulturowego w dziedzinie postaw moralnych ludzi.

W rozdziale drugim autor omawia cel i podmiot wychowawczej działalności Kościoła (ss. 53-119). Główne cele obecności Kościoła w społeczeństwie pluralistycznym sprowadził do tryptyku: zbawienie człowieka, promocja ludzkiej godności i pokój. Podmiotem zaś wychowawczej działalności Kościoła są: osoby duchowne (hierarchia) i świeccy chrześcijanie (laikat) oraz tworzone przez nich ruchy i grupy. Współtworzą one Kościół w społeczeństwie pluralistycznym, ponosząc w nim za niego odpowiedzialność.

Rozdział trzeci ukazuje realizację funkcji wychowawczej Kościoła w działalności nauczycielskiej, liturgicznej i pastoralnej (ss. 121-170).

Praca autora odznacza się poprawnością metodologiczną. We Wstępie znajdujemy jasne sformułowanie problemu, wskazuje się tu także na jego aktualność. Jest omówiona literatura przedmiotu. Wspomina się o metodzie i jest pokazana zasadnie konstrukcja dysertacji, sposób rozpracowania postawionego problemu, sposób realizacji postawionego zadania. Struktura całej pracy jest bardzo klarowna, logiczna. Poszczególne rozdziały mają wprowadzenia i podsumowania, co nadaje pracy

przejrzystość i rozgranicza poszczególne kroki w całościowej prezentacji problemu. Na szczególne zwrócenie uwagi zasługuje dokumentacja bibliograficzna w przypisach. Jest ona bardzo obfita i wskazuje na kontakt autora z bogatą literaturą źródłową i opracowaniami. W dziedzinie kwalifikacji formalnych należy też zwrócić uwagę na dobry styl autora, na klarowność w wyrażaniu myśli. W pracy odnajdujemy ideę przewodnią, wokół której narasta treść. Dzięki temu praca nie jest zlepkiem przypadkowych tekstów, ale jest w swoim całościowym wymiarze zwarta. Wszystko to sprawia, że pracę czyta się z łatwością i przyjemnością.

Należy też zauważyć, że autor potrafił z bogatego skarbcza papieskiego nauczania powybierać, wyselekcjonować, odpowiednie teksty i je trafnie zinterpretować. Także jego korzystanie z opracowań i literatury pomocniczej jest bogate. W wielu przypadkach wyczuwa się dystans autora do cudzych poglądów, co też wskazuje na jego samodzielność i intelektualną dojrzałość.

Jedynym zastrzeżeniem, które można by zgłosić do autora, jest to, iż rozdział trzeci jest trochę „klerykalny”. Za mało uwzględnił w nim autor udział świeckich w realizacji wspomnianych wyżej funkcji Kościoła. Można też się zastanawiać, dlaczego autor przedstawiając działalność liturgiczną Kościoła, omówił głównie Eucharystię, Sakrament Pokuty i modlitwę. Wydaje się, że w funkcji tej, nazywanej niekiedy funkcją uświęcania, mieszczą się również takie akty kultyczne, jak: nabożeństwa, adoracje, sakramentalia – to, co niektórzy nazywają paraliturgią.

Prezentowana książka ks. Drożdża stanowi pokazny przyczynek do literatury teologiczno-pastoralnej. Może okazać się dużą pomocą dla tych, którzy szukają nowych dróg i sposobów oddziaływania Kościoła na dzisiejsze pluralistyczne społeczeństwo.

ks. Ignacy Dec

Ks. Stanisław K o w a l c z y k, *Teoria poznania*, Sandomierz 1997, ss. 184.

Od dłuższego już czasu odczuwaliśmy w Polsce brak dobrego podręcznika do teorii poznania. Studenci filozofii, w tym także alumni seminariów duchownych, żalili się trochę, że nie mają zwięzłych pomocy do przyswojenia sobie zagadnień tego działu filozofii. Polska literatura filozoficzna obfituje, owszem, w wiele prac z zakresu teorii poznania. Przykładowo można by wymienić obszerną monografię M. A. Krapca *Realizm ludzkiego poznania* czy prace A. B. Stępnia (*O metodzie teorii poznania*, Lublin 1966 oraz *Teoria poznania. Zarys kursu uniwersyteckiego*, Lublin 1971), czy także prace takich autorów, jak: S. Adamczyk (*Krytyka ludzkiego poznania*, Lublin 1962), K. Ajdukiewicz (*Zagadnienia i kierunki filozofii*, Warszawa 1949), T. Czeżowski (*Odczyty filozoficzne*, Toruń 1958), J. Kalinowski (*Teoria poznania praktycznego*, Lublin 1960), T. Kotarbiński (*Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk*, Warszawa 1961), T. Rutkowski (*Teoria poznania*, Płock 1994), A. Schaff (*Teoria poznania*, Warszawa 1958), jednakże autorzy ci